

หัตถศิลป์และอัตลักษณ์ทางศิลปะของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ
ในพื้นที่ฉาวชานของจีน กรณีศึกษา วัดโคหยวนในเมืองเฉาโจว

A Research on the Craftsmanship and Artistic
Characteristics of Inlaid Porcelain in the Chaoshan Area
of China-A Case of Kaiyuan Temple in Chaozhou

LIU JIAN¹ ภารดี พันธุ์ภากร² และภูวษา เรืองชีวิน³

LIU JIAN, Poradee Panthupakorn and Puvasa Ruangchewin

(วันที่ส่งบทความ:16 กรกฎาคม 2566,วันที่แก้ไขบทความ:28 สิงหาคม 2566,วันที่ตอบรับบทความ:29 พฤศจิกายน 2566)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษา 1. วัสดุ เครื่องมือ และความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการผลิตเครื่องเคลือบเขียนฉือ 2. ศึกษากระบวนการผลิตและรูปแบบ เทคนิคเครื่องเคลือบเขียนฉือในพื้นที่ฉาวชาน 3. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของผลงานเครื่องเคลือบเขียนฉือในวัดโคหยวนพื้นที่ฉาวชาน ซึ่งกระเบื้องเคลือบเขียนฉือเป็นงานหัตถศิลป์พื้นบ้านในพื้นที่ฉาวชานของมณฑลฝูเจียง ประเทศจีน ด้วยรูปแบบศิลปะที่มีสีสันและความคิดสร้างสรรค์ในเชิงเทคนิค จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการตกแต่งสถาปัตยกรรมที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ภายใต้การเดินทางของประวัติศาสตร์ ทำให้งานหัตถศิลป์แบ่งบานด้วยเส้นที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมดั้งเดิมของฉาวชาน หัตถศิลป์เพื่อการตกแต่งสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นดังกล่าวจึงได้รับการจัดอันดับให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทยในปี ค.ศ. 2008

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: 62810014@go.buu.ac.th

Doctoral students of Visual Art Design Major in Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University E-mail: 62810014@go.buu.ac.th

² ศาสตราจารย์อาจารย์ที่ปรึกษางานปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: Poradee@gmail.com

Professor, Thesis Advisor, Visual Art Design Major in Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University E-mail: Poradee@gmail.com

³ อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ที่ปรึกษางานปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: Puvasa@gmail.com

Asst.Prof.Dr., Thesis Advisor, Visual Art Design Major in Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University E-mail: Puvasa@gmail.com

การวิจัยนี้ได้รับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวข้องผ่านวิธีการสำรวจภาคสนาม และคัดเลือกกรณีศึกษาเพื่อทำการวิจัยกระบวนการผลิต ลักษณะทางศิลปะ และความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ผลการวิจัยพบว่า วัสดุและเครื่องมือที่ใช้ในกระเบื้องเคลือบเขียนฉือมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีรูปแบบหลากหลาย ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากกรณีศึกษาของวัดโคกหยวนในเมืองฉาวโจว แสดงให้เห็นว่า กระเบื้องเคลือบเขียนฉือมีความหมายแฝงทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง และมีแนวสุนทรียที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่ฉาวชาน ส่งผลต่อการสนับสนุนเชิงทฤษฎีและแนวทางสำหรับการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนากระเบื้องเคลือบเขียนฉือในอนาคต

คำสำคัญ: พื้นที่ฉาวชาน กระเบื้องเคลือบเขียนฉือ เทคนิคการผลิต วัดโคกหยวน

Abstract

This research aims to study 1. the materials, tools, and basic knowledge used in the production of Inlaid porcelain, 2. investigate the production processes and techniques of Inlaid porcelain in the Chaoshan region, 3. analyze the artistic characteristics and culturally embedded meanings of Inlaid porcelain in the Kaiyuan Temple area of the Chaoshan region. Porcelain inlay craft is a kind of folk craft in Chaoshan area, Guangdong Province, China. With its colorful and unique artistic style, it has become a kind of architectural decoration with local characteristics. It blooms its unique charm under the precipitation of history. The epitome of Chaoshan traditional culture. Such a traditional architectural decorative art with unique local characteristics was rated as a national intangible cultural heritage in 2008. This study collects relevant data through fieldwork and selects individual cases to study the production process, artistic characteristics and cultural connotation of inlaid porcelain. The study found that the materials and tools used for inlaying porcelain are unique, and the production forms are various. Through the research on the specific case works of Kaiyuan Temple in Chaozhou City, it is shown that inlaid porcelain is endowed with profound cultural connotation and unique aesthetic orientation in Chaoshan area, which provides theoretical support for further research on the future development of inlaid porcelain.

Keywords: Chaoshan region, Inlaid porcelain, Craftsmanship, Kaiyuan Temple.

บทนำ

พื้นที่ฉวซ่านมีมรดกทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งและประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยงานฝีมือ กระเบื้องเคลือบเขียนฉือในการตกแต่งสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ถือเป็นศิลปะที่มีเสน่ห์โดดเด่น และมีสีสันอย่างเห็นได้ชัดท่ามกลางรูปแบบศิลปะพื้นบ้านแขนงอื่น ๆ อีกมากมาย โดยบริเวณ บนยอดหลังคาของบ้านเรือน วัดและตามศาลเจ้าหลายแห่งในฉวซ่านจะสามารถเห็นการตกแต่งลวดลาย อันสวยงามของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ และหนึ่งในนั้นศิลปะการตกแต่งทางสถาปัตยกรรมของวัด ถือเป็น การตกแต่งที่โดดเด่นที่สุด เพราะมีขอบเขตขนาดใหญ่ ก่อปรกั้ววัสดุที่ใช้ค่อนข้าง มีความสมบูรณ์มาก สถาปัตยกรรมเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนมงกุฎที่ตั้งสูงเด่นตระหง่าน ทั้งยัง คล้ายราวกับฉากละครที่ไม่มีตอนจบ แม้จะเบ่งบานดูจุบจุบผาต่อยาวเรียงทอดจนเป็นแนว ทิวทัศน์ที่มีลักษณะพิเศษ

กระเบื้องเคลือบเขียนฉือ จัดเป็นองค์ประกอบในการตกแต่งลวดลายประตูที่สำคัญ ในสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของชาวฉวซ่านในมณฑลกว่างตุง (Lin Mingti, 1988) ซึ่งผสมผสาน รูปแบบความงามและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน เขียน (畫) หมายถึง การฝัง เข้าไปหรืองานโมเสก (Lin Mingti, 1988, p.70) ศิลปะการตกแต่งแบบโมเสกพบเห็นได้ ทุกภูมิภาคทั่วโลกและมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ซึ่งศิลปะโมเสกของชาวซูเมเรียนถือว่า มีความเก่าแก่ที่สุดกว่า 3,000 ปีก่อนคริสตกาล ต่อมาภายใต้การขยายตัวของจักรวรรดิโรมันได้ ส่งผลให้ศิลปะการฝังโมเสกแขนงนี้ค่อย ๆ แพร่กระจายไปทั่วทวีปยูเรเชียทุกพื้นที่

เครื่องเคลือบลายครามถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เปราะบางแตกง่าย จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่ผลิตภัณฑ์จะแตกหักหรือเสียหายในระหว่างขั้นตอนการผลิตและการขนส่ง ซึ่งศิลปินพื้นบ้าน บางท่านได้นำแผ่นกระเบื้องเคลือบแตกแล้ว แต่ยังคงมีสีสันและลวดลายมาประยุกต์ใช้เป็น ครั้งที่สอง โดยการนำแผ่นกระเบื้องเคลือบมารังสรรค์ให้เป็นลวดลายต่าง ๆ แทนภาพวาดสี ตลอดจนนำมาใช้ตกแต่งผนัง หลังคา ฯลฯ ของสถาปัตยกรรมให้เกิดสีสันอันงดงาม ซึ่งถือเป็น การเปลี่ยนเศษขยะให้กลายเป็นสมบัติล้ำค่า เนื่องด้วยแผ่นกระเบื้องเคลือบมีพื้นผิวคล้าย กับหยกหิน มีสีใสราวหยกและไม่ซีดจาง หากเปรียบกับภาพวาดสีแล้วจะมีความวิจิตรและ ประณีตกว่ามาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ศิลปะหัตถกรรมกระเบื้องเคลือบเขียนฉือเฟื่องฟูอย่างรวดเร็ว

กระเบื้องเคลือบเขียนฉือไม่เพียงแต่เป็นศิลปะการตกแต่งสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิภาคพื้นที่ฉวซ่าน ซึ่งเชื่อมโยง อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และความรู้สึกของผู้คนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก สถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมได้รับผลกระทบจากความทันสมัย เทคนิคกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ แบบดั้งเดิมจึงเผชิญกับความท้าทายมากมาย ซึ่งการพัฒนาสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ได้บีบอัดพื้นที่ อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง ทักษะทางการผลิตเริ่มถดถอยลง และความกระตือรือร้นในการสืบทอด ก็ลดลงด้วยเช่นกัน ดังนั้นการท้าวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับเทคนิคกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในพื้นที่ ฉวซ่านจะช่วยให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ฉวซ่านได้ดีขึ้นและยังเป็นการ ปกป้องผลงานหัตถกรรมอันล้ำค่าเหล่านี้ ขณะเดียวกันยังถือเป็นการชุดค้นคุณค่า

ทางความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง และกำหนดทิศทางและแนวคิดสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคสมัยใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัสดุ เครื่องมือ และความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการผลิตเครื่องเคลือบเซรามิก
2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและรูปแบบ เทคนิคเครื่องเคลือบเซรามิกในพื้นที่ฉะเชิงเทรา
3. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของผลงานเครื่องเคลือบเซรามิกในวัดโคกขามพื้นที่ฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยการเลือกวัสดุ เครื่องมือในการผลิต ขั้นตอนกระบวนการ และด้านอื่น ๆ ของกระบวนการเคลือบเซรามิก เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการผลิตกระบวนการเคลือบเซรามิกในพื้นที่ฉะเชิงเทรา และสำรวจการแสดงออกทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเลือกวัดโคกขามในเมืองฉะเชิงเทราเป็นกรณีศึกษา และดำเนินการวิเคราะห์ทางศิลปะโดยละเอียดของผลงานกระบวนการเคลือบเซรามิกบนสถาปัตยกรรมจากมุมมองต่าง ๆ ของการตกแต่ง เนื้อหา หัวข้อ การกระจายตัว และอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสำรวจภาคสนามและการวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยทำการสังเกต การสัมภาษณ์ การรวบรวมเอกสาร บันทึกรูปภาพ และวิธีการอื่นๆ เพื่อให้บรรลุความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับกระบวนการผลิต ลักษณะของรูปแบบ ความหมายแฝงพื้นบ้าน และด้านอื่นๆ ของเทคนิคกระบวนการเคลือบเซรามิก
2. วิจัยเชิงกรณีศึกษา ทำวิเคราะห์ตัวแทนโครงสร้างสถาปัตยกรรมในพื้นที่ฉะเชิงเทรา โดยทำการคัดเลือกรวบรวมและบันทึกข้อมูลจากพื้นที่กรณีศึกษา จากนั้นนำมาสรุปเรียบเรียงวิเคราะห์เป็นรายงานวิจัยเชิงกรณีศึกษา ตลอดจนทำการรวบรวมเอกลักษณ์ทางศิลปะในด้านประวัติศาสตร์ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ตำแหน่งการตกแต่ง และวัสดุที่ใช้ ฯลฯ

ผลการวิจัย

รูปแบบสถาปัตยกรรมในพื้นที่ฉะเชิงเทรามีลักษณะเฉพาะและเต็มไปด้วยเอกลักษณ์ของภูมิภาค ทั้งด้านองค์ประกอบในการตกแต่ง และการโครงสร้างของพื้นที่ ซึ่งแกนหลักไม่ได้เป็นเพียงเทคโนโลยีและงานหัตถกรรมเท่านั้น และยังสะท้อนถึงความหมายแฝงทางศิลปะที่ลึกซึ้งอีกด้วย เพราะไม่เพียงเป็นองค์ประกอบหลักของการตกแต่งในสถาปัตยกรรมแต่ยังรวม

จิตวิญญาณของผู้สร้างไว้ภายใน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภาษาทางศิลปะที่สมบูรณ์ และยังสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

1. วัสดุและเครื่องมือของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ศิลปหัตถกรรมที่ดี ในกระบวนการผลิตต้องผสมผสานปัจจัยทางธรรมชาติด้านเวลาและพื้นที่ ตลอดจนปัจจัยส่วนบุคคลในด้านวัสดุและเทคนิค งานศิลปหัตถกรรมประเภทพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ต่างล้วนมีระบบเครื่องมือที่เป็นของตนเอง ซึ่งรวมถึงกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ

ก่อนการผลิตกระเบื้องเคลือบเขียนฉือจำเป็นต้องเตรียมวัสดุให้เพียงพอ ซึ่งจะแบ่งวัสดุออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนของผิวเคลือบดิบและวัสดุพื้นผิว ผิวเคลือบดิบมักเป็นองค์ประกอบวัตถุดิบหลายชนิด เช่น แผ่นกระเบื้อง แผ่นกระเบื้องทรงกลม อิฐ เป็นต้น นอกจากนี้ จำเป็นต้องใช้วัสดุโลหะต่าง ๆ สำหรับยัดเพื่อขึ้นรูปเช่น ลวดทองแดง ลวดเหล็ก เชือกเหล็ก เป็นต้น ในส่วนวัสดุพื้นผิวส่วนใหญ่จะใช้แผ่นกระเบื้องเคลือบหลากสี สีวาด พอยล์สีทองและสีเงิน ฯลฯ สำหรับการตกแต่ง โดยในการผลิตบางครั้งอาจมีการเลือกใช้วัสดุกระจก วัสดุไม้หรือวัสดุหินสำหรับการตกแต่งตามความต้องการอย่างเหมาะสม (Wen Ping, 2008)

1.1 ปูน ผิวเคลือบดิบถือเป็นโครงร่างสำคัญของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นของรูปทรงและลักษณะการใช้งานของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือได้โดยตรง ดังนั้น การผลิตปูน (ภาพที่ 1) จึงเป็นก้าวแรกที่สำคัญ ปูนเป็นวัสดุที่มีลักษณะเป็นแป้งเปียกผสมกับซีเมนต์เลือกหอยและวัสดุที่สำคัญอื่น ๆ เป็นวัสดุที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และถูกนำมาใช้มากที่สุดในกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ โดยวัสดุที่ใช้ ได้แก่ หิน ทราย กระดาษ แป้งข้าวเจ้า และวัสดุอื่น ๆ ที่หาได้ง่ายในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้ถูกนำมาใช้เป็นวัสดุเสริมสำหรับงานก่อสร้างในท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน ซึ่งมีลักษณะพิเศษของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีคุณสมบัติทนทานต่อการกัดกร่อนและความยืดหยุ่นสูง จึงเหมาะสำหรับสภาพอากาศชื้นในพื้นที่ฉนวน (Zou Hua, 2017) ในกระบวนการผลิตจะไม่นิยมใช้ปูนเพียงชนิดเดียว แต่จะใช้วัสดุที่ต่างกันไปตามส่วนต่าง ๆ ประเภทที่ค่อนข้างพบเห็นได้บ่อย เช่น ปูนฉนวนจีน ปูนกระดาษ น้ำเชื่อม ปูนสุยเกา เป็นต้น (ประเภทของปูน จะถูกตั้งชื่อตามวัตถุดิบที่ผสม)

ภาพที่ 1 ปูนที่นวดเสร็จเรียบร้อยแล้วเตรียมใช้
ที่มา: Liu Jian (2566)

หลังจากเปลือกหอยหลังถูกนำไปเผาจะกลายเป็นปูนเปลือกหอย โดยปูนเปลือกหอยจะจับตัวเป็นก้อนได้ง่ายและมีความแข็งแรงจึงไม่สามารถนำไปใช้ได้ทันที จำเป็นต้องผ่านการ “ขึ้นสีปูน” (การเติมน้ำในปริมาณที่เหมาะสมลงในซีเมนต์เปลือกหอย คนให้เข้ากัน เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาทางเคมีและให้ความร้อนอย่างสม่ำเสมอ) เพื่อให้ปูนเปลือกหอยนิ่มขึ้น จากนั้นใช้ค้อนทุบแล้วเติมน้ำจนเป็นดินโคลน โดยนำมาใช้ในการผลิตรูปทรงหลัก

1.2 ประเภทและสีของแผ่นกระเบื้องเคลือบ แผ่นกระเบื้องเคลือบ ถือเป็นจิตวิญญาณของศิลปะกระเบื้องเคลือบเขียนมือ โดยวัสดุกระเบื้องเคลือบดั้งเดิม ได้แก่ ถ้วย จาน ขวด เครื่องเคลือบสีเคลือบที่เต็มไปด้วยสีสันสดใส วัสดุดั้งเดิมในช่วงแรกของกระเบื้องเคลือบเขียนมือมักเป็นวัสดุจากผลงานชำรุดและเศษกระเบื้องเคลือบจากโรงผลิตเครื่องเคลือบ (Lu Jiding, 2005)

ช่างฝีมือที่มีหน้าที่ในการเคาะและตัดจำเป็นต้องมีความชำนาญอย่างมาก จึงจะสามารถคำนึงถึงอัตราการใช้ประโยชน์จากเครื่องเคลือบได้อย่างเต็มที่ และทำการตัดแผ่นกระเบื้องเคลือบให้ได้มากที่สุด ในขอบเขตที่จำกัดเพื่อหลีกเลี่ยงการสิ้นเปลืองวัตถุดิบ แผ่นกระเบื้องเคลือบที่เคาะและตัดแล้วยังต้องนำมาตัดแต่งและขัดเพื่อให้แผ่นกระเบื้องเคลือบที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งประเภทแผ่นกระเบื้องเคลือบที่นิยมใช้กันส่วนใหญ่คือ ทรงกลม ทรงหยดน้ำ ทรงเส้นยาว ทรงสี่เหลี่ยม ทรงสามเหลี่ยม ทรงกลีบดอกไม้ ทรงใบไม้ ทรงขนนก ทรงมาตราส่วน เป็นต้น (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 คุณสมบัติและบทบาทของประเภทแผ่นกระเบื้องเคลือบที่นิยมใช้

รูปทรง	ภาพ	เอกลักษณ์
ทรงกลม		ทรงกลมแบน มักใช้ตำแหน่งตรงกลางดอกไม้ ตกแต่งบริเวณขอบ พื้นหลัง เครื่องแต่งกายบุคคล เป็นต้น
ทรงหยดน้ำ		ส่วนหน้าแหลมปลายกลม ใช้สำหรับตกแต่งเกล็ดปลา เกล็ดมังกร และกลีบดอกบางชนิด
ทรงใบไม้		ทรงยาวตรงเรียบ ส่วนปลายสั้นบางละเอียด นิยมใช้บริเวณใบหญ้าแหลม ใบไม้หรือขนสัตว์
ทรงกลีบดอกไม้		มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างทรงกลมและเหลี่ยม ใช้งานได้หลากหลาย รูปทรงภายนอกคล้ายกลีบดอกไม้ นิยมใช้เกี่ยวกับพืช ชูดกระาะบุคคล เกล็ดสัตว์

ทรง สี่เหลี่ยม		มีความยาวและกว้าง โดยปกติเป็นทรงกระเบื้องแบบ ธรรมชาติหลังจากการแตกหักของเครื่องเคลือบ ซึ่งส่วน ใหญ่ใช้ในชุดแต่งกายและศาลา
ทรงขน นก		รูปทรงเส้นยาวดัดงอ มีระดับความงอต่างกันและปลาย เรียบ ถูกใช้สำหรับขนนก เครื่องแต่งกายมากที่สุด

ที่มา: Liu Jian (2566)

สีพื้นฐานกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในพื้นที่ฉาวซ่าน สามารถแบ่งเป็น สีแดง สีเหลือง สีฟ้า สีเขียวและสีอื่น ๆ บนพื้นฐานนี้สามารถแบ่งออกเป็นสีส้ม สีแดงสด สีแดงเข้ม สีชมพู สีเหลืองสด สีเขียวอ่อน สีเขียวผลไม้ สีเขียวเข้ม สีเขียว สีเหลืองอ่อน สีเหลืองหวาย สีคราม สีน้ำเงิน สีฟ้าอ่อน สีม่วงมะเขียวยาว สีเทาเข้ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้สีดำ สีขาว สีเทาอมเขียว ตั้งแต่การพัฒนากระเบื้องเคลือบเขียนฉือ

1.3 เครื่องมือ เมื่อผลิตกระเบื้องเคลือบเขียนฉือจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเฉพาะพิเศษ เครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ มีดฉาบสอยเตา (หรือที่เรียกว่า เกรียง เป็นมีดฉาบ เนื่องจากใช้เป็นเครื่องมือสำหรับปูนสอยในกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ) พลั่ว คีมตัด ค้อน หินโม่ ใบมีดไม้ไผ่ แปรง เป็นต้น โดยเครื่องมือที่สำคัญที่สุด คือ มีดฉาบสอยเตา (ภาพที่ 2) ซึ่งมีรูปทรงคล้ายลัน ทำจากวัสดุ สแตนเลสมีขนาดและรูปแบบที่หลากหลาย สามารถใช้งานได้อย่างยืดหยุ่น ตามความต้องการและข้อกำหนดของศิลปินกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ทั้งยังสามารถใช้สำหรับการผสม ฉาบดินปูน สร้างเครื่องเคลือบดิบ วาดภาพผลงาน เป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรายละเอียดภาพวาด นอกจากมีดฉาบสอยเตาแล้วยังมีใบมีดไม้ไผ่และวัสดุอื่น ๆ อีกด้วย ในส่วนของพลั่ว คีมเหล็ก ค้อนเหล็กจะใช้สำหรับมัดยึดโครง เคาะตีแผ่นกระเบื้องเคลือบ สำหรับคีมตัด (ภาพที่ 3) ถือเป็นเครื่องมือตัดที่สำคัญที่สุด ใช้ตัดแผ่นกระเบื้องเคลือบและเปลือกหอยทุกชนิด ซึ่งมีขนาดและความยาวต่างกัน โดยที่ใช้บ่อยสุดจะเป็นคีมปากแบนวัสดุโลหะผสม มีความแข็งแรงและคมสูง นอกจากนี้ ยังมีมีดตัดแผ่นกระเบื้อง และแผ่นตัดกระเบื้องโดยเฉพาะ ซึ่งเหมาะสำหรับใช้ตัดแผ่นกระเบื้องเคลือบที่ต้องการความละเอียด ในส่วนเครื่องมือลงสีแบ่งเป็นแปรงและพู่กัน ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการลงสีส่วนบนภาพบุคคล ตัวอักษร การขึ้นสี ตลอดจนใช้ทาปิดสีโคลนในกระบวนการซ่อมแซมภายหลัง

ภาพที่ 2 มีดฉาบสอยเตาหรือที่เรียกว่าเกรียง
ที่มา: Liu Jian (2566)

ภาพที่ 3 พลั่ว คีมตัด
ที่มา: Liu Jian (2566)

2. รูปแบบการผลิตของกระเบื้องเคลือบเขียนฉลุ ประการแรกจำเป็นต้องกำหนดตำแหน่งและขนาดของกระเบื้องเคลือบเขียนฉลุตามข้อกำหนดสำหรับกระเบื้องเคลือบเขียนฉลุตามความหนาที่แตกต่างกันสามารถแบ่งได้เป็นการฝังแบบแบน แบบลอยและแบบสามมิติ

2.1 การฝังแบบแบน การฝังแบบแบน เป็นการทำให้วัตถุลอยขึ้นเล็กน้อยโดยปะติดในตำแหน่งที่ต้องการฝังบนพื้นผิววัตถุทางสถาปัตยกรรม กระเบื้องเคลือบเขียนฉลุที่ผลิตสำเร็จจะมีลักษณะขนานหรือขนานเล็กน้อยไปกับพื้นผิวด้านล่าง ความหนาของส่วนที่นูนออกมา โดยทั่วไป คือ ความหนาของแผ่นกระเบื้องเคลือบ (ภาพที่ 4) โดยผลลัพธ์โดยรวมที่ได้จะใกล้เคียงกับพื้นผิวแบน จึงเรียกว่าการฝังแบบแบน

ภาพที่ 4 การฝังแบบแบนในกระบวนการสร้าง
ที่มา: Liu Jian (2566)

2.2 การฝังแบบลอย การฝังแบบลอยหรือที่เรียกว่าการฝังกิ่งลอย มีขอบเขตการใช้งานที่กว้างกว่าการฝังแบบแบน จึงมองเห็นได้ไม่ยากจากตัวของชิ้นงานในการผลิต การฝังแบบลอยจะเพิ่มความรู้สึกของพื้นที่สามมิติด้วยสายตาจากการฝังแบบลอย คล้ายกับการแกะสลักแบบนูน (ภาพที่ 5) โดยมีความหนาที่ชัดเจนตามความต้องการของระดับการลอยตัวบนพื้นฐานของพื้นผิว และสามารถแสดงผลได้โดยไม่ต้องลงสี ความสูงการลอยตัวของวัตถุที่หล่อด้วยการฝังประเภทนี้มีข้อจำกัด โดยปกติแล้วจะไม่บดบังเนื้อหาบริเวณอื่น ทั้งยังผลิตได้รวดเร็วและได้ผลลัพธ์ที่ดี

ภาพที่ 5 การฝังแบบลอยที่อยู่ระหว่างการสร้าง
ที่มา: Liu Jian (2566)

2.3 การฝังแบบสามมิติ การฝังแบบสามมิติหรือที่เรียกว่าการฝังกลม มีการใช้เรื่องราวประเภทต่าง ๆ โดยรูปทรงสามมิติช่วยให้เกิดหลักการตกแต่งที่หลากหลาย ทั้งสามารถชื่นชมได้โดยรอบ ซึ่งกระบวนการนี้ค่อนข้างซับซ้อน แต่ขณะเดียวกันก็ถือเป็นส่วนที่วิจิตรงดงามที่สุดในกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ตลอดจนเป็นสื่อกลางที่ดีที่สุดในการจัดแสดงทักษะและความสามารถทางศิลปะของช่างฝีมือได้อย่างเต็มที่ (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 การฝังสามมิติเรื่องราวบุคคลศัลเจ้าฉุนชิน เมืองข้าวเถา
ที่มา: Liu Jian (2566)

3. กรณีศึกษา เกี่ยวกับลักษณะและความหมายแฝงของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในวัดโคกหยวน เมืองฉางชาน

วัดโคกหยวนตั้งอยู่บริเวณถนนโคกหยวน เมืองฉางโจว มณฑลกวางตุ้ง สร้างขึ้นในปีที่ยี่สิบหกช่วงจักรพรรดิถังเสวียนจงแห่งราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 738) เป็นวัดโบราณแห่งแรกในพื้นที่กวางตุ้ง นอกจากนี้ อารามทั้งหมดยังคงรักษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมสมัยราชวงศ์ถังไว้เหมือนกัน ยังมีการผสมผสานศิลปะทางสถาปัตยกรรมในยุคต่างๆ ของราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง (Lu Qi, 2015) โดยหนึ่งในนั้นได้รวมถึงผลงานกระเบื้องเคลือบเขียนฉืออันมีเอกลักษณ์และสวยงามที่สุดของฉางโจว

ตั้งแต่ปีค.ศ. 1982 เป็นต้นมา วัดโคกหยวนได้มีการบูรณะ 3 ครั้งใหญ่ติดต่อกัน ซึ่งกระเบื้องเคลือบเขียนฉือวัดโคกหยวนส่วนใหญ่ที่เราเห็นในปัจจุบันล้วนถูกสร้างหรือได้รับการบูรณะในช่วงสมัยดังกล่าว โดยเมื่อเทียบกับกระเบื้องเคลือบเขียนฉือวัดโคกหยวนดั้งเดิม กระเบื้องเคลือบเขียนฉือในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการถ่ายทอดเรื่องราวที่กว้างขึ้น จำนวนมากขึ้น และสีสันสดใสมากกว่า ตลอดจนครอบคลุมทั่วสถาปัตยกรรมทั้งหมดของวัดโคกหยวน

หลังจากการสำรวจภาคสนามในวัดโคกหยวนและแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญของวัดโคกหยวน ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะและความหมายแฝงของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือวัดโคกหยวนในวัดโคกหยวน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลงานกระเบื้องเคลือบเขียนฉือวัดโคกหยวน

1. “สมบัติเพลิงแห่งมังกรคู่” ในวิหารเทียนหวางเตียน	
	
ลักษณะ	ความหมายแฝง
ผลงานนี้มีความสูงประมาณ 2 เมตร ยาวประมาณ 20 เมตร ใช้เทคนิคการแสดงภาพสมมาตรโดยมีไข่มุกไฟอยู่กึ่งกลาง ใต้ไข่มุกประดับประดาด้วยกลุ่มเมฆมงคลสีฟ้าขาว	พื้นที่ฉางชานในมณฑลกวางตุ้งต่างมีความเชื่อว่า “ยังมีโชคลาภมากเท่าไรทรัพย์สินสมบัติก็ทวีคูณยิ่งเท่านั้น” ทั้งยังมีมังกรและหงส์เป็นสัตว์นำโชคมงคลสูงสุด จึงมักจะไม

ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสูงส่งและความศักดิ์สิทธิ์ ในส่วนหัวของมังกรหันไปยังอัญมณี ลำตัวตกแต่งด้วยเมฆมงคลเป็นความงามที่เคลื่อนไหวดุจดั่งมังกรกำลังขี้อเมฆหมอก อีกทั้ง สีจะค่อย ๆ เปลี่ยนตั้งแต่ส่วนท้องจนถึงหลังมังกร การสร้างรูปทรงโดยใช้แผ่นกระเบื้องเคลือบสีเขียว 5 ชนิดตั้งแต่สีอ่อนจนถึงสีเข้ม โดยรวมมีความยืดหยุ่นจนไม่สัมผัสได้ถึงความแข็งของแผ่นกระเบื้อง	พบเห็นการตกแต่งรูปทรงมังกรและหงส์ตามที่พักอาศัยทั่วไป แต่สามารถพบเห็นได้ตามสถาปัตยกรรมประเภทวัดหรือศาลเจ้า (Li Qise, 2004) โดย “สมบัติเพลิงแห่งมังกรคู่” ในวิหารเทียนหวางเตี้ยน ถือเป็นผลงานกระเบื้องเคลือบเขียนฉือที่วิจิตรงดงามที่สุดในวัดโคหยวน ซึ่งศิลปินกระเบื้องเคลือบเขียนฉือได้นำมังกรถึงหลง ไช่มุกไฟ ลายนํ้า และลายเมฆมาหลอมรวมเข้าไว้ด้วยกันอย่างชำนาญ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสูงส่งและความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ภายนอกของวิหารเทียนหวางเตี้ยนมีความวิจิตรงดงามมากยิ่งขึ้น
2. กระเบื้องเคลือบเขียนฉือ “ฉู่เหว่ยฮวา” บริเวณมุขวิหารเทียนหวางเตี้ยน	
	
ลักษณะ	ความหมายแฝง
บริเวณสันหลังคาทั้งสองด้านตกแต่งส่วนหัวด้วยหัวมังกร โดยหัวมังกรอ้าปากพ่นกิ่งดอกไม้โค้งด้านในออกมา ซึ่งในฉนวน่านเรียกว่า “มังกรพ่นดอกฉู่เหว่ยฮวา”	การตกแต่งประเภทนี้พบได้มากในสถาปัตยกรรมวัดศาลเจ้า ทั้งนี้ “ฉู่เหว่ยฮวา” สามารถเปลี่ยนแปลงรูปทรงและรูปภาพได้ตามความต้องการ หากมองจากระยะไกลก็ดูคล้ายราวกับ “ปลาพ่นน้ำ” และบางครั้งก็ดูเหมือนส่วนหางของมังกรทั้งสองขยับได้ราวมีชีวิต (Xu Dongsheng, 2011)

3. กระเบื้องเคลือบเขียนฉาโล่เจ้าแม่กวนอิม

4. กระเบื้องเคลือบเขียนฉาโล่ศาลาตั้ง

ลักษณะ	ความหมายแฝง
กระเบื้องเคลือบเขียนฉาในศาลาตั้งจะตกแต่งลวดลายสัตว์เป็นหลัก สัตว์เหล่านี้มีอิริยาบถที่แตกต่างกัน มีชีวิตชีวาและมีความหมายที่แตกต่างกันไป สำหรับกระเบื้องเคลือบเขียนฉาในศาลาเจ้าแม่กวนอิมส่วนมากจะเน้นออกแบบเรื่องราวเกี่ยวกับดอกไม้เป็นหลัก โดยการแกะสลักภาพที่มีความละเอียดและสดใสด้วยลายดอกโบตันได้ทำให้ผู้คนต่างอดไม่ได้ที่จะชื่นชมทักษะอันยอดเยี่ยมขั้นสูงของศิลปินกระเบื้องเคลือบเขียนฉา	แพะสามตัวของกระเบื้องเคลือบเขียนฉาในศาลาตั้งเปรียบเสมือน “แพะทั้งสามนำพาความสุขสงบ” (มีความหมายว่า สิ่งใหม่ของสรรพสิ่ง) ดอกโบตันกับนกสีขาว เปรียบได้กับดอกโบตันสีขาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสง่าเลิศล้ำ ไก่สี่ตัว เปรียบเสมือนความมงคลทั้งสี่ฤดูกาล เป็นต้น กระเบื้องเคลือบเขียนฉาในศาลาเจ้าแม่กวนอิม เปรียบได้กับความเจริญรุ่งเรืองของธุรกิจ และยังเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคลและความมั่งคั่ง

ปัจจุบัน กระเบื้องเคลือบเขียนฉือของวัดโคกยวนถือว่าเป็นผลงานที่มีความโดดเด่นที่สุด มีจำนวนมากที่สุดและงดงามที่สุดในเมืองฉาวโจว สถาปัตยกรรมเกือบทุกแห่งต่างเต็มไปด้วยผลงานกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ซึ่งรวมไปถึงการฝังแบบแบน แบบลอยและแบบสามมิติที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบกระเบื้องเคลือบเขียนฉือฉาวโจวที่มีความเรียบง่าย รูปทรงสวยงาม สะท้อนให้เห็นถึงการหลอมรวมระหว่างเนื้อหาทางวัฒนธรรมและเทคนิคดั้งเดิม ขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์อันยาวนานและทักษะขั้นสูงอันยอดเยี่ยมของช่างกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์เชิงลึกในงานหัตถศิลป์กระเบื้องเคลือบเขียนฉือพบว่า กระเบื้องเคลือบเขียนฉือในพื้นที่ฉาวชานเป็นทักษะที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ศิลปะกระเบื้องเคลือบเขียนฉือฉาวชานมีต้นกำเนิดในรัชสมัยยุานลี่แห่งราชวงศ์หมิง หลังจากการพัฒนาและวิวัฒนาการ จึงค่อย ๆ ก่อตัวเป็นศิลปะการตกแต่งสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรมในภูมิภาคและการสืบทอดเทคนิค การสืบทอดของพื้นที่ฉาวชานกระจายตัวอยู่ในเขตฉาวหยางเมืองชานโถว เมือง ผู่หนิง และเมืองฉาวโจว ซึ่งรูปแบบศิลปะของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันเล็กน้อย มีลักษณะเด่นทางสุนทรียภาพและคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมได้รองรับวัฒนธรรมอันลึกซึ้งด้วยรูปแบบอัตลักษณ์เทคนิคแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นพื้นฐานของงานหัตถกรรมที่มีองค์ประกอบความงามในเชิงสุนทรียศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนถึงจิตวิญญาณของช่างฝีมือ แสดงให้เห็นถึงแก่นทางวัฒนธรรมฉาวชาน

นอกจากนี้จากการสำรวจภาคสนาม งานวิจัยนี้ได้ช่วยเติมเต็มและเสริมสร้างข้อมูลทางวิชาการ ทั้งการเลือกใช้วัสดุและเครื่องมือสำหรับงานสร้างสรรค์กระเบื้องเคลือบเขียนฉือ กระบวนการผลิตและรูปแบบของเทคนิคกระเบื้องเคลือบเขียนซึ่งช่วยรักษาและสืบทอดเทคนิคกระเบื้องเคลือบเขียนฉือที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ฉาวชาน และให้ข้อมูลอ้างอิงและแนวทางสำหรับการผลิตในอนาคต

รวมทั้งการวิจัยนี้ยังดำเนินการวิเคราะห์เชิงลึกทางศิลปะของผลงานกระเบื้องเคลือบเขียนฉือของวัดโคกยวนในเมืองฉาวโจว ซึ่งเผยให้เห็นถึงลักษณะเด่นทางศิลปะของกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ที่มีการผสมผสานเรื่องราวพื้นบ้าน ตำนานทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรมทางทะเลและเนื้อหาอื่น ๆ แสดงถึงเอกลักษณ์ของภูมิภาคที่มีเสน่ห์ และความหลากหลายของเนื้อหาที่ถ่ายทอดแสดงถึงลักษณะของประวัติศาสตร์ ความเชื่อพื้นบ้าน ความคิดทางศาสนา และแง่มุมอื่น ๆ ของพื้นที่ฉาวชาน ซึ่งให้ข้อมูลอ้างอิงอันมีค่าสำหรับการคุ้มครองวัฒนธรรมและการวิจัยทางศิลปะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สามารถพิจารณาความร่วมมือแบบสหวิทยาการกับนักประวัติศาสตร์ สถาปนิก และนักวิชาการด้านวัฒนธรรม เพื่อสำรวจคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ของงานหัตถกรรมกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในพื้นที่เฉาซ่านอย่างลึกซึ้ง

2. ในการส่งเสริมการฝังกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ จำเป็นต้องการวิธีเพิ่มเติมในการ ส่งเสริมเทคนิคกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ เพื่อให้ผู้คนเข้าใจและชื่นชมประวัติศาสตร์ เทคนิค คุณค่าทางสุนทรียะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของศิลปะกระเบื้องเคลือบเขียนฉือฉาว ซ่านได้มากยิ่งขึ้น และยกระดับการรับรู้ทางสังคมและอิทธิพลของศิลปะกระเบื้องเคลือบเขียน ฉือ นอกเหนือจากการกระตุ้นความรู้สึกร่วมและการยอมรับต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยัง สามารถนำไปสู่การส่งเสริมด้านการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและความร่วมมือทั้งในและ ต่างประเทศ เพื่อเพิ่มอิทธิพลทางศิลปะกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในภูมิภาคอื่น ๆ ในการ เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของเทคนิคกระเบื้องเคลือบเขียนฉือในพื้นที่เฉาซ่านกับ ประเทศหรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการบูรณาการ รวมถึงการเผยแพร่เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทำให้ผู้คนจำนวนมากเข้าใจ และชื่นชมศิลปะกระเบื้องเคลือบฉาวซ่านได้มากขึ้น

3. ส่งเสริมการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นหรือสถาบันการศึกษา เพื่อเสนอเป็น บทเรียนเชิงประสบการณ์ เพื่อให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการวิจัย การแสดงและการสืบทอดงาน หัตถกรรมกระเบื้องเคลือบเขียนฉือมากขึ้น และเพิ่มความมั่นใจถึงความต่อเนื่อง

4. การประยุกต์ใช้งานสมัยใหม่และการพัฒนางานหัตถกรรมกระเบื้องเคลือบเขียนฉือ ในอนาคต งานหัตถกรรมกระเบื้องเคลือบเขียนฉืออาจเผชิญกับความท้าทายมากมายในสังคม สมัยใหม่ รวมถึงการสืบทอดทักษะและการเปลี่ยนแปลงของความต้องการของตลาด แต่อย่างไร ก็ตาม ความท้าทายเหล่านั้นยังเปิดโอกาสในการนวัตกรรมและการพัฒนางานหัตถกรรม กระเบื้องเคลือบเขียนฉืออีกด้วย ที่ต่อยอดในการนำมาสู่การใช้เทคนิคดั้งเดิมในการต่อยอดทาง ความคิด พิจารณาถึงการประยุกต์งานออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมงานหัตถกรรมกระเบื้องเคลือบเขียนฉือสมัยใหม่ในการปรับให้เข้ากับ ความ ต้องการด้านสุนทรียภาพและประโยชน์ใช้สอย ในขณะที่ยังคงรักษาสุนทรียภาพความงานไว้ได้

เอกสารอ้างอิง

- Lin, M. (1988). *Histort of Guangdong Arts and Crafts*. Guangdong Arts and Crafts Association, Guangzhou.
- Li, Q. S. (2004). *On the decorative style of traditional Teochew dwellings*. *Decoration*, (08), 84.
- Lu, J. D. (2005). *Teochew inlaid porcelain: An enduring elegance*. *Chinese Handicraft*, (03), 70-75.
- Lu, Q. (2015). *Kaiyuan Temple in Chaozhou*. *Guangdong Gardens*, (04), 78-80.
- Wen, P. (2008). *Field report on Teochew inlaid porcelain artisans' workshops*. *Decoration*, (02), 94-96.
- Xu, D. S. (2011). *Study on the craft of Teochew inlaid porcelain: Taking Cunxin Shantang as an example*. *Journal of Fine Arts*, (04), 86-90.
- Zou, H. (2017). *An analysis of the art of Teochew inlaid porcelain in the Chaoshan area*. *Foshan Ceramics*, (12), 41-44.